

География. Райондук этап
ТЕОРИЯЛЫК ТУР. 2-күн. ЖООПТОР
Теориялык тур үчүн бериле турган максималдуу упай: 95

1-тапшырма: Тест (Бардыгы 25 упай, ар бир туура жооп үчүн 1ден упай. Эгер катышуучу бир суроодо эки же андан көп жоопту белгилесе, анын ичинде туура жооп болсо да, анда жооп эсептелбейт жана катышуучуга 0 упай берилет)

1. Аккумуляциялык рельефтер каякта кездешет?
А) Өрөөндөрдө
Б) Тоо этектеринде
В) Бийик тоолордо
2. Кыргызстандын алтын кендери булар:
А) Талды-Булак, Жетим, Сүлүктү
Б) Макмал, Солтон-Сары, Жер-Үй
В) Кум-Төр, Бала-Чычкан, Кадамжай
3. Кайсы жерде түз күн радиациясы басымдуулук кылат?
А) Тоо аралык ойдуңдарда
Б) Капчыгайларда
В) Тоолордо
4. Кыргызстандагы эң ири мөңгү – бул
А) Петров
Б) Түштүк Эңилчек
В) Кайыңды
5. Кыргызстандын карагайлуу токойлору каякта кездешет?
А) Фергана кырка тоосунун түштүк-батыш капталдарында
Б) Дарыялардын жайылмаларында
В) Түндүк Кыргызстандагы кырка тоолордун түндүк капталдарында
6. Төмөнкүлөрдүн кайсынысы калктын санынын табигый өсүшүнө таасирин тийгизбейт?
А) Балдардын төрөлүү саны
Б) Өлүм саны
В) Ички миграция
7. Кыргызстандын шаардык калкынын үлүшүн көрсөткүлө.
А) 25%
Б) 35%
В) 45%
8. Кыргызстандагы кант кызылчасы өстүрүлгөн негизги аймак – бул
А) Чүй өрөөнү
Б) Талас өрөөнү
В) Фергана өрөөнү
9. Нарын облусундагы дыйканчылыктын негизги багыты кайсы?
А) Тоют өсүмдүктөрү
Б) Буурчак өсүмдүктөрү
В) Техникалык өсүмдүктөр

10. Кыргызстан Бүткүл дүйнөлүк соода уюмуна кайсы жылы кирген?
А) 1996-жылы
Б) 1998-жылы
В) 2000-жылы
11. Түштүк Америка менен Антарктиданын ортосунда кайсы кысык жайгашкан?
А) Магеллан кысыгы
Б) Беринг кысыгы
В) Дрейк кысыгы
12. Европанын кайсы өлкөлөрүндө башкаруунун монархиялык формасы колдонулат?
А) Улуу Британия, Франция, Венгрия
Б) Дания, Испания, Бельгия
В) Чехия, Италия, Греция
13. Африкадагы кайсы мамлекет алтындын, платинанын жана алмаздын эң ири запасына ээ?
А) ТАР (Түштүк Африка Республикасы)
Б) Судан
В) Ливия
14. Кайсы шаарлар АКШнын Босваш мегалополисинин курамына кирет?
А) Сан-Диего, Сан-Франциско, Лос-Анджелес
Б) Детройт, Питтсбург, Чикаго
В) Филадельфия, Нью-Йорк, Балтимор
15. Төмөнкү өлкөлөрдүн ичинен кайсылары зайтун майынын экспорту боюнча Европа өлкөлөрүнүн арасында лидер болуп саналат?
А) Португалия, Бельгия, Македония
Б) Испания, Италия, Греция
В) Хорватия, Болгария, Сербия
16. Роттердам порту кайсы өлкөдө жайгашкан?
А) Нидерланд
Б) Германия
В) Бельгия
17. Жапония баарынан көп кайсы товарларды импорттойт?
А) Деңиз азыктарын, станокторду, автоунааларды
Б) Металл прокаттарын, жабдууларды, текстиль буюмдарын
В) Руданы, отунду, азык-түлүктү
18. Индиянын кайсы штатында мусулмандар басымдуулук кылат?
А) Джаму жана Кашмир
Б) Уттар Прадеш
В) Батыш Бенгал
19. Иштеле элек пахтаны өндүрүүдөгү лидерлер булар:
А) Япония, Австралия, Бангладеш
Б) Египет, Пакистан, Индия
В) Мексика, Судан, Конго Демократиялык Республикасы
20. Европадагы кайсы элдер Индоевропа тил бүлөсүнө кирбейт?
А) Финндер, басктар, венгрлер
Б) Болгарлар, сербдер, босниялыктар
В) Гректер, италиялыктар, испаниялыктар

21. Кайсы өлкөлөр койлордун саны боюнча алдыңкы орундарда турушат?
- А) Индия, Пакистан, Бангладеш
 - Б) Кытай, Австралия, Индия
 - В) Иран, Түркия, Сауд Арабиясы
22. Түндүк тропик кайсы параллелде жайгашкан?
- А) 23°26' түн.к.
 - Б) 27°26' түн.к.
 - В) 45°26' түн.к.
23. Төмөндө берилген мамлекеттердин кайсынысынын тургундары Жаңы жылды эрте тосушат?
- А) Танзания
 - Б) Финляндия
 - В) Польша
24. Кайсы чөлдөр мелүүн алкакта жайгашкан?
- А) Намиб, Виктория, Тар
 - Б) Кызылкум, Чоң-Кумдуу-Чөл
 - В) Такла-Макан, Гоби, Каракум
25. Планетанын тузсуз суу запасынын 80 пайызы каякта топтолгон?
- А) Жер астындагы булактарда
 - Б) Антарктидада
 - В) Байкал көлүндө

2-тапшырма. Дал келтирүүгө багытталган тапшырма (бардыгы 10 упай)
Терминдерди жана алардын аныктамаларын бири-бирине дал келтирип, төмөнкү таблицаны толтургула.

Аныктамалар	Терминдер
1. Деңиздердин жана ири көлдөрдүн жээгинде болуп турган суткалык мезгилдүүлүккө ээ шамалдар	а) муссон
2. Тропиктер арасында жыл бою соккон шамал	б) бора
3. Жээкте пайда болуп, мезгил-мезгили менен багытын өзгөртүп турган шамал (кышында континенттен океанга карай, жайында тескерисинче)	в) гумиддик климат
4. Белгилүү бир аймактын климатына таасирин тийгизген табигый шарттар	г) бриз
5. Катуу соккон муздак шамал	д) фён
6. Абанын температурасы жогору болгон кургакчыл климат	е) температура инверсиясы
7. Нымдуулугу ашыкча климат тиби	ж) пассат
8. Кургак жана ысык шамал	з) аба ырайы
9. Бийиктик менен температуранын жогорулашы	и) климатты пайда кылуучу факторлор
10. Белгилүү бир аймактагы атмосферанын бир учурдагы абалы	к) арид климаты

1.	г
2.	ж
3.	а
4.	и
5.	б
6.	к
7.	в
8.	д
9.	е
10.	з

3-тапшырма: Географиялык терминдер менен иштөө. Географиялык терминдерге аныктама бергиле. **(Бардыгы 30 упай, ар бир туура жана толук жооп үчүн 3төн упай. Эгер жоопто карама-каршылыктар болсо, анда 0 упай берилет.**

Морена – (франц. *moraine* – «дөңсөө, дөбөчө») тоодогу мөңгүлөр менен шиленип келген жана катмарланган тектердин сыныктарынын жыйындысы.

Монархия – (лат. *monarchia* – «жеке бийлик») жогорку мамлекеттик бийлик жарым-жартылай же толугу менен бир адамга – монархка таандык болгон мамлекеттик башкаруу формасы. Мында бийлик, эреже катары, мураска өтөт.

Плато – (фр. *Plateau* < *plat* – «жалпак») үстү тегиз же бир аз күдүрлүү көтөрүңкү түздүк. Тегерегиндеги түзөң аймактан тик кашаттар менен бөлүнүп турат.

Субурбанизация – (англ. *suburb* – шаардын чет жакасы) — ири шаарлардын чет жакаларынын өнүгүп, калктын шаардын чет жакаларына көчүү процесси. Субурбанизациянын натыйжасында шаар агломерацияларынын калыптанышы ишке ашат.

Альбедо (лат. *albedo* – актык) – нерсенин үстүңкү бетинин же айрым телолордун күн радиациясын чагылдыруу жөндөмдүүлүгү.

Дельта – көп шиленди агызып келген дарыя деңиздин же көлдүн тайыз жерине куйганда пайда болгон дарыя куймасынын формасы.

Наст (орусча) – аба ырайы бир аз жылып, кар эригенден кийин же карды жаан суулап өткөндөн кийин суу кайра тоңгондо, кардын үстүнө каткан муз.

Архипелаг – бири-биринен өтө алыс эмес аралыкта жайгашкан, келип чыгышы боюнча геологиялык жактан бир тектүү жана түзүлүшү жактан бири-бирине жакын аралдардын тобу.

Шельф (англ.) – материктин суу менен чектешкен жана суу астында калган жалпак же бир аз эңкейиштеген уландысы, чети. Анын геологиялык түзүлүшү материк менен окшош келет.

Антиклиналь (грекче *anti* – каршы жана *klino* – ийүү) – тоотектердин катмарлашуусунун бир формасы (созулган бүктөлүш). Мында тоотектердин томпок тарабы жогору карап катмарлашат.

4-тапшырма. Төмөндө географиялык объекттердин аныктамалары берилген. Алардын аталыштарын жазгыла. **(Бардыгы 30 упай, ар бир туура жооп үчүн 3төн упай)**

1. Жээктери бийик, тик жана аскалуу келип, кургакка кыйла кирип турган кууш, терең деңиз булуңу.

Жооп: ФЬОРД

2. Түштүк Америкадагы, негизинен Амазонка бассейниндеги экватор алкагынын нымдуу токойлорунун Бразилия тилиндеги аталышы.

Жооп: СЕЛЬВА

3. Кургактыкты бөлүп, чектеш сууларды туташтырып турган кууш суу мейкиндиги.

Жооп: КЫСЫК

4. Өзүнүн салмагынын таасири астында жана суунун тоо капталын жууп кетишинин, ашыкча нымдашуунун, сейсмикалык түрткүлөрдүн жана башка процесстердин натыйжасынан улам тоотек массаларынын тоо капталы боюнча жылышы.

Жооп: КӨЧКҮ

5. Кургак жерлерде өскөн, узакка созулган кургакчылыкка чыдамдуу (“кургакчылыкка чыдамдуу”) жана жогорку температуралардын таасирине чыдамдуу (“ысыкка чыдамдуу”) өсүмдүктөр.

Жооп: КСЕРОФИТТЕР

6. Австралиядагы жылдын кургак мезгилинде кургап калган дарыялардын (убактылуу аккан суулардын) нугу (сайы).

Жооп: КРИК

7. Бардык чарбалык ишмердүүлүктөн четтетилген жана бүт бардык жаратылыш комплексинин өзүнүн баштапкы табигый абалында сакталып калуусу көздөлгөн территория.

Жооп: КОРУК

8. Жер астындагы топтолгон жерлеринен вертикалдуу канал аркылуу Жердин үстүнө күрүлдөп оргуп чыккан ысык суу жана буунун фонтандары.

Жооп: ГЕЙЗЕРЛЕР

9. Деңиз, көл жана дарыялардагы грунттун ичинде жана грунттун үстүндө жашаган өсүмдүктөр жана жаныбарлар организмдеринин жыйындысы.

Жооп: БЕНТОС

10. Анча терең эмес лагунаны (булуңду) толук же жарым-жартылай курчаган кууш кырка түрүндөгү шакек сымал коралл аралы.

Жооп: АТОЛЛ